

Издавачи

ЈП Службени гласник
ЈП Национални парк Ћердап
Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ

За издаваче

Др Јелена Триван, главни и одговорни уредник, в. д. директора (СГ)
Лазар Митровић, в. д. директора (НП)
Др Милан Радовановић, директор (ГИ)

Библиотека

LEXIS

Едиција

Лексикони националних паркова Србије

Уредници

Милојко Кнежевић
Борисав Челиковић

Ликовни уредник

Александар Прибићевић



На корицама
фотографије Драгана Боснића

На предлисту
Национални парк Ћердап, општа географска карта, размера 1 : 200 000

Лексикони националних паркова Србије

ЂЕРДАП

Уредник едиције

Мр Владимир Рогановић

Уредник ѿома

Мр Ана Милановић Пешић

Уредништво

Проф. др Лидија Амиџић, МА Власта Кокотовић,
Мр Радмила Милетић, Мр Марко М. Милошевић,
Проф. др Душан Михаиловић, Жаклина Николић

Уређивачки савет

Јелена Бујдић Кречковић, Мр Слободан Гавриловић,
Мр Драган Дрндаревић, Срђан Стефановић,
Др Јелена Триван, Др Јелена Ћалић,
Проф. др Божидар Ћурчић

Редактори

Мр Весна Смиљанић Рангелов, Олга Смоловић





© ЈП Службени гласник, 2015

Ова едисија реализована је уз финансијску помоћ Министарства пољопривреде и заштите животне средине Републике Србије и стручну помоћ Завода за заштиту природе Србије

Аутори текстова

Мр Растко Ајтић
МА Нина Аксић
Проф. др Лидија Амићић
Др Драгана Антоновић
Владан Бједов
Мр Јована Бранков
Јелена Бујдић Кречковић
Др Оливера Васић
Велимир Владић
МА Марија Дробњаковић
Вишеслав Живановић
Мр Борис Иванчевић
Др Александар Капуран
МА Власта Кокотовић
Проф. др Оливера Кошанин
МА Мирјана Крагуљац Илић
Биљана Крстески
Мр Предраг Лазаревић
Др Весна Марјановић
Здравко Милановић
Мр Ана Милановић Пешић
Мр Радмила Милетић
Др Драгана Милијашевић
Др Бошко Миловановић
Павле Милошевић
Др Душан Михаиловић
Саша Несторовић
Жаклина Николић
Драган Павићевић
Др Софија Петковић
Др Милан Плећаш
Вукашин Радић
Др Дејан Радичевић
Горан Секулић
Др Ненад Секулић
Проф. др Даница Срећковић Батоћанин
Мр Милеса Стефановић Бановић
Мр Верица Стојановић
Др Јелена Ћалић
Мр Марко Урошев



Фотографије и ликовни прилози

Драган Боснић, Даримир Банда, Јована Бранков, Душан Борић, Јелена Бујдић Кречковић, Оливера Васић, Велимир Владић, Дејан Вукићевић, Драган Дрндаревић, Марија Дробњаковић, Драган Ћорђевић, Драгослав Илић, Бранислав Јовановић, Нинослав Јовановић, Александар Капуран, Вељко Комленић, Оливера Кошанин, Драгана Милијашевић, Зоран Миловановић, Драгана Милојковић, Милош Милосављевић, Бојана Михаиловић, Жаклина Николић, Драган Панић, Мирко Пековић, Милан Плећаш, Саша Прерадовић, Ивана Радвановић, Бела Сабо, Розана Саздић, Даница Срећковић Батоћанин, Софија Стефановић, Јелена Ћаласан, Јелена Ћалић

Археолошки институт, Београд; Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ, Београд; Завод за заштиту природе Србије, Београд; Етнографски музеј, Београд; Музеј Крајине, Неготин

Картографски прилози

Мр Милован Миливојевић

ЛЕПЕНСКИ ВИР, АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТ, налазиште у потковичастој ували на десној обали Дунава у КЛИСУРИ *ГОСПОЋИН ВИР. У периоду 1965–1970. истражио га је Драгослав Срејовић. У културном слоју просечне дебљине 3,5 м истражени су остаци из различитих фаза. Прото-Лепенски Вир је трајао 9500–7500. г. пре н. е.; Лепенски Вир I и II 6300–5900. г. пре н. е.; Лепенски Вир III 5900–5500. г. пре н. е. Култури Лепенског Вира, из које потиче највише остатака, припадају фазе I и II, а периоду старијег и средњег неолита фазе IIIa и IIIb. Насеље Прото-Лепенског Вира захватало је приобални појас на дужини од 90 м. У њему је откривено осам укопаних и полуукопаних станишта са елипсоидним огњиштима оивиченим каменом. У оквиру наредне фазе (Лепенски Вир I) издвојено је више нивоа насељавања са остацима 20–40 станишта. Станишта су била изграђена око централног трга на коме се налазило највеће станиште. Основе станишта су пажљиво размераване да би добиле облик трапеза (или зарубљеног кружног исечка). Подови су прављени од кречњачког малтера којим су били заливени елементи

унутрашњег простора: закошени прагови на улазу у станиште, камени „столови“ и жртвеник у средини објекта, правоугаono огњиште од насатично постављених камених плоча и камене скулптуре. Улаз је био окренут према реци, док је задњи део станишта укопан у речну терасу. Кровну конструкцију држали су дрвени стубови укопани у темељни ров обложен ломљеним каменом. У Лепенском Виру I јављају се орнаменталне и фигурално моделоване скулптуре људске фигуре и рибликих бића; из Лепенског Вира II потичу људске фигуре са лицем моделованим у натприродној величини. У мезолитским фазама, укључујући фазу која се приписује култури Лепенског Вира, практиковано је парцијално и секундарно сахрањивање људских лобања и вилица, као и сахрањивање у седећем и испруженом положају. Испод подова кућа и уз огњишта напуштених станишта сахрањивана су новорођенчад и старије особе оба пола.

Из фазе Лепенски Вир III потичу остаци полуукопаних и надземних објеката, гробови са остацима покојника сахрањених у згрченом положају и археолошки



Археолошки локалитет Лепенски Вир

материјал из старијег и средњег неолита (керамичке посуде, артефакти од окресаног и глачаног камена и оруђе од кости и рога). О насељавању у позној праисторији

сведоче малобројни остаци из енеолита (група Салкуца) и бронзаног доба (Ватинска група). У римско доба на овом месту је била подигнута кула-осматрачница готово квадратне основе, са улазом на источној страни. Осматрачница се на основу налаза датује у време од последње четвртине III до краја IV в. Лепенски Вир је проглашен за непокретно културно добро Републике Србије од изузетног значаја.

ЛЕПЕНСКИ ВИР, ЛОКАЛИТЕТ У РЕЖИМУ ЗАШТИТЕ I СТЕПЕНА, површине 46,81 ха, јединствен локалитет у Европи, где се чврсто прожимају историја природе и историја људског друштва. Лепенски Вир је први локалитет у Србији на којем су откривене и описане реликтне врсте и заједнице копривића и ораха (познате као *Celto-Juglandetum Jov.* 1967). Осим ове, срећу се и заједнице хрстова и грабића са јоргованом и другим врстама (*Carpino orientalis - Quercetum mixtum*), полидоминантна заједница ораха, копривића и других врста у варијанти са јоргованом (*Celto-Juglandetum syringetosum*), жбунасте заједнице јоргована и ружа (*Cotino-Syringetum*) и заједнице хрстова сладуна и цера (*Quercetum frainetto-cerris*).

ЛЕПЕНСКИ ВИР, МУЗЕЈ, подигнут након археолошких истраживања и ископавања 1965–1970, којима је руководио др Драгослав Срејовић, када је откривен светски значајан АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТ *ЛЕПЕНСКИ ВИР. Будући да се локалитет налазио у зони која је требало да буде потопљена водама акумулационог језера ХЕ Ђердап 1, стручњаци Републичког завода за заштиту споменика културе, према пројекту др Милке Чанак Медић, 1970–1971. конзерваторским захватом изместили су остатке кућа и светилишта на нову локацију, код села Бољетин. Поред измештеног локалитета подигнута је зграда Музеја Лепенског Вира, који је од 1978. у саставу Народног музеја у Београду. На њеном месту је 2011. изграђен Центар за посетиоце – Музеј Лепенски Вир, према пројекту архитеката Републичког завода за заштиту споменика културе Синише Темеринског и Марије Јовин. Најзначајнији експонат је сâм локалитет Лепенски Вир (конзервирана станишта).



Музеј Лепенски Вир, поглед са Дунава



Музеј Лепенски Вир